

17.11.99

Norsk Gartnerforbund,
Schweigaardsgt 34 F

Kvalitet på trær og planting.

På en befaring med Kirkelig fellesråd, Trondheim 27/6/16 for å evaluere kvaliteten på de leverte trær og plantingene rundt Tiller kirke, ble det funnet store og alvorlige avvik fra anbudsbeskrivelsen, NS, næringens egne retningslinjer i Planlegg plant og plei 1977, samt internasjonal forskning (vedlegg 1).

Tilveksten var begrenset. Klumpen gjennomrotet, men rothalsen som skal være synlig over toppen var 5-10 cm for djupt. Dessuten var klumpene satt altfor djupt, opptil 25 cm og flere av kultivarene var lite egnet for det værutsatte miljøet ved Tiller kirke.

Det er vanskelig å forstå at det fortsatt går an å overse overnevnte retningslinjer, slik det ble gjort under den omfattende treplantingen først på 90-tallet (Lillehammer, E6 Oslo-Svinesund, Down Town Oslo mfl). Da ble det også plantet for djupt. Dessuten satset på 'hardføre' innlandsøkotyper fra skogsområder tilpasset stabile vinterforhold, aldri eksponert for forurensning (Harpefoss, Fagernes, Lillehammer, Stange osv). Utgangs% var stor, veksten lurvete med en rekke mislykte plantinger særlig i by- og trafikkområder, men også kirkegårder, parker og andre anlegg. Det var uenighet om årsaken og Oslo vegkontor ba i 1995 om evaluering av plantingene.

I perioden 1996- 2001 ble klumpkvalitet, plantedybde, økotype samt årlig tilvekst/ utvikling i 3 år registrert i ca 40 plantinger med ca 750 nyplanta og et tilsvarende antall 2-4 år gamle trær, hovedsakelig på Østlandet og Trøndelag.

Studien viste at 95 % av trærne var plantet for dypt, oftest 5-10 men heilt ned til 30 cm. De fleste for djupt planta trær viste arts og årsakspesifikke skadesymptomer allerede første vekstsesong. Skadene økte med alder og plantedybde -.reduert tilvekst, tørre topper/greinspisser hos bjørk, lønn mfl og økende mengde basis/stammeskudd og sterkt redusert toppvekst hos lind, rogn mfl. Flere av de 15-20 år gamle plantinger er i dag borte eller skjemmet av strantete og risaktige trær.(vedlegg 2).

To anleggsgartnere var med på befaringen. Det forundret meg hvor lite oppdatert de var på tre-/klumpkvalitet, plantedybde og konsekvensen av brudd på gitte retningslinjer. I følge NS skal f.eks trærne ha god vekst ved planting. De fleste hadde 60-70 cm tilvekst inntil 2-3 år før levering, men bare 10-20 cm etter og ved planting. Noe som sannsynligvis skyldes den unormale 'klumping'.

Treleverandør og hans konsulent var i en seinere befaring sterkt uenige i kritikken og min forskning på området. Det kan jeg tåle, men ikke grøntanleggsnæringen og vårt nærmiljø. til det står det altfor mange halvdøde, misdanna og risaktige trær rundt om i våre anlegg. Trærne ble imidlertid tatt tilbake.

Man kan undre seg på om dagens 'gartnere' virkelig vet hvordan unge friske trær skal se ut. Som besøkende på Kalnes sjukehus nå i høst, kunne jeg straks se at de bortimot 300 2 år gamle trærne også der og ca 30 ved hovedinnkjøringen til NMBU var plantet for djup. Disse plantinger kommer garantert til å bli en formidabel negativ reklame både for næringen og NMBU - vår fremste læreanstalt innen grøntanlegg og hvor parken der i år ble valgt til Årets park. Disse trærne bør 'heves' slik det ble gjort på Havstein kirke etter 3 års befaringen i 1997. De trærne står i dag frodige og fine.

Som dendrofil gubbe er jeg forarget over denne miljøforsøpling og misshandling av våre vakre trær. Det er snart ikke mulig å se et frodig og normalt voksende tre i anleggene. Kan slett ikke forstå at planleggere og anleggeiere, som forventer seg frodige og fine nærmiljø, kan akseptere dette slurvet. Persepsjonsforskerne har ellers for lengst slått fast at frisk, frodig og fargerik vegetasjon er viktig for folks psykiske helse, særlig for eldre og syke. Med økt sentralisering blir det stadig viktigere.

Til Tiller var det bare levert utenlandske økotypen/kultiverer. Den nordligste, **fuglekirsebær** var av dansk opphav?, produsert i Holland. Ved kartlegging av 3318 trær på Trondheims kirkegårder i 2001, ble dansk materiale av arten anset å ligge på dyrkingsgrensen. Halvsøskenmateriale fra fjordstrøk på Østlandet (Son)), sto/står derimot fint og vekker oppsikt. Samarbeidsprosjektet med Nordisk genbank viser med all tydelighet at med dagens klimascenarier, bør våre framtidige nærmiljøtrær hentes fra fjordstrøk og bare forflyttes 5-6 ° nordover og innover i landet (Vedlegg 3).

De to sørligste kultivarene var utviklet ved Missouri Botanical Garden (38°N), samme breddegrad som Athen. I USA er kultivarer derfra anset dyrkingssikre til sone 5, dvs til Boston ca 43° N. Halvsøskenstudier i nordamerikansk **rødlønn** og **sukkerlønn** mfl, fra Boston til Lawrensbukta og fra kontinentale Ontario til maritime Nova Scotia, viser at sjansen for dyrkingssikkert materiale for norske forhold er størst om det kommer fra by/trafikkområder nord for 45°N. Trær derfra har vært eksponert for 'saltstormer', 'chinocks' og en bred flora av skadegjørere. De har utviklet toleranse/resistens mot forholdene og er dermed bedre rustet til å tåle vårt framtidige nærmiljø (Vedlegg 4).

Meteorologisk institutts siste scenarier antyder 4.6 +/-1.5° økning i temperatur dette århundre mest i nord, dobbelt så mye som i FN's klimascenarier av 1989. Dette har/vil føre til innvandring av 'nye' skadegjørere med alvorlige følger for 'våre' nærmiljøtrær, som ikke har utviklet resistens mot disse - **ask, alm, poppel, spisslønn, eik mfl**. Mer nedbør og heftig regnskyll vil dessuten forsterke problemene med djup planting.

De momenter som er tatt opp i forbindelse med befaringen i Trondheim, er så viktige for dagens og framtidens nærmiljø at de igjen bør settes på agendaen.

Son 6. desember 2016

Atle Håbjørg
dr.agric /dr.scient
Krokstrand 51
1555 Son

Kopi til: NLA
NAML
NIBIO
Kirkelig fellelsråd